



Skolkuratoren i förskolan – en framtidsvision

Eva-Kia Elenius

Examensarbete
Det sociala området
2019

Eva-Kia Elenius

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	6215
Författare:	Eva-Kia Elenius
Arbetets namn:	Skolkuratorn i förskolan – en framtidsvision
Handledare (Arcada):	Bettina Brantberg-Ahlfors
Uppdragsgivare:	Esbo stad svenska bildningstjänster
<p>Sammandrag:</p> <p>Utgångspunkten i arbetet ligger i ett personligt intresse, i socionomens behörighet som skolkurator samt i skolkuratorns breda arbetsfält med barn och unga i alla åldrar. Med avstamp i lagen om elev - och studerandevård och den förnyade lagen om grundläggande utbildning avgränsas arbetet till skolkuratorns arbete i förskolan. Examensarbetets frågeställning är “ hur syns ett socialpedagogiskt förhållningssätt i arbetet som skolkurator i förskolan? ”. Arbetet genomförs för Esbo stads svenska bildningstjänster, svenskspråkiga förskolor. Syftet med arbetet är att belysa skolkuratorns arbete i förskolan ur ett socialpedagogiskt perspektiv. I enlighet med uppdragsgivarens önskemål strävar arbetet även efter att lyfta fram skolkuratorernas tankar kring utvecklingen av arbetet i förskolorna. Den teoretiska referensramen lyfter fram ett socialpedagogiskt förhållningssätt ur teman som inklusion, förebyggande arbete och arbete med nätverk som belyses av litteratur av Bent Madsen, Christer Cederlund & Stig - Arne Berglund samt Lisbeth Eriksson & Ann - Marie Markström. Undersökningen bygger på en fokusgruppintervju med fyra kuratorer med erfarenhet av arbete i förskolor. Som grund för intervjun fungerade en s.k. intervjuguide. Då det visade sig att arbetet i förskolorna ännu håller på att formas låg tonvikten i intervjun på hur kuratorerna tänkte att arbetet kunde se ut i framtiden. Innehållsanalysen tog samma fokus - på en “framtidsvision” där utvecklingsmöjligheter och behov lyfts fram. Arbetet blev därmed något av en framtidsstudie. Resultatet visar att man önskar kunna bekanta sig med grupperna och familjerna redan från förskolan. Med gruppen kunde man t.ex. arbeta med program som ökar social och emotionell kompetens, vilket stöder gruppdynamik och samvaro. Man såg även en framtid där man är mer konsultativ gentemot personalen på förskolorna och där samarbetet med specialbarträdgårdsläraren särskilt kunde utvecklas. För att nå denna framtid krävs främst mera resurser och att samarbetet och roller inom förskolorna förtydligas. Man behöver även prioritera annorlunda och gå mot ett mera förebyggande grupporienterat arbetssätt. Ur denna framtid kan särskilt en slutsats dras. Kuratorerna lyfter fram en framtid där man önskar följa gruppen och familjen redan från början. Man sätter därmed ett värde på att skifta fokus – från att koncentrera sig på den enskilda individen till att sätta mer fokus på gruppen och gemenskapen. Det om något är socialpedagogiskt.</p>	
Nyckelord:	Skolkurator, förskola, Esbo stad svenska bildningstjänster, socialpedagogik
Sidantal:	44
Språk:	svenska
Datum för godkännande:	28.5.2019

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social services
Identification number:	6215
Author:	Eva-Kia Elenius
Title:	The school counselor in preschool – a future vision
Supervisor (Arcada):	Bettina Brantberg-Ahlfors
Commissioned by:	The city of Espoo – Swedish education
<p>Abstract:</p> <p>The starting point for the work lies in a personal interest, in the bachelor of social services competence as a school counselor and in the school counselor's wide field of work with children and young people of all ages. With a spring off in the Act on student care and the Act on the primary education in 2014, the work is limited to the school counselor's work in preschool. The thesis examines the question "how does a social pedagogical approach appear in the work as a school counselor in preschool?". The study is realized for Espoo Swedish educational services, Swedish-language preschools. The purpose of the work is to shed light on the school counselor's work in preschool from a social pedagogical perspective and according to the commissioner's wishes, strive to emphasize thoughts on the development of the work within the preschools. The theoretical frame of reference highlights a social pedagogical approach from themes such as inclusion, preventive work and work with networks based on literature by Bent Madsen, Christer Cederlund & Stig-Arne Berglund and Lisbeth Eriksson & Ann-Marie Markström. The study is based on a focus group interview with four school counselors with experience of work within preschools that have been analyzed through a content analysis. As the work in the preschools is still being shaped, the future became the focus. Thus the work became something of a future research. The result shows that the counselors want to be able to get acquainted with the group and the family already in the preschool, one could work with different programs that increase the social and emotional competence that supports the group dynamics and togetherness. They wish to be more consultative towards the staff at the preschools and it was in the collaboration with the special kindergarten teacher that one especially saw that the work could be developed. In order for this future to be realized, the requirements are to get far more resources and to clarify the cooperation and roles within the preschools. Also one need to prioritize differently and go towards a preventive group-oriented approach. From this future especially one conclusion can be distinguished. One wants to follow the group and the family right from the start and where one values the shift of "focus" - from concentrating on the individual, one wants to put more focus on the group and the togetherness. That, if anything, is social pedagogy.</p>	
Keywords:	School counselor, preschool, The city of Espoo – Swedish education, social pedagogy
Number of pages:	44
Language:	Swedish
Date of acceptance:	28.5.2019

INNEHÅLL

1	Inledning samt val av forskningsområde	6
1.1	Syfte och frågeställning	8
2	Bakgrund	8
2.1	Grundläggande utbildning – förskola och skola	9
2.2	Elevvård	10
3	Tidigare forskning	11
3.1	Elevvård i förskolan	12
3.2	Förskolans kuratorsarbete	13
3.3	Ett socialpedagogiskt förhållningssätt	15
4	Teoretisk referensram	16
4.1	Inklusion	16
4.2	Förebyggande arbete	17
4.3	Arbete med nätverk	18
5	Metodik och arbetsprocess	19
5.1	Fokusgrupp	19
5.2	Insamling av data	21
5.3	Bearbetning och analys	22
5.4	Forskningsetik	23
6	Resultat	23
6.1	Skolkuratorns arbete i förskolan just nu	23
6.2	En framtidsvision	25
6.3	Inklusion	26
6.4	Förebyggande arbete	28
6.5	Nätverksarbete	29
6.6	Sammanfattning av resultat	30
7	Resultatanalys & slutdiskussion	31
7.1	Inklusivt förhållningssätt	31
7.2	Förebyggande förhållningssätt	32
7.3	Nätverksorienterat förhållningssätt	33
7.4	Slutdiskussion	34
	Källor	37

Bilaga 1 Informationsbrev	38
Bilaga 2 Informerat samtycke	39
Bilaga 3 Ansökan om undersökningstillstånd.....	40
Bilaga 4 Beviljandet av undersökningstillstånd	43
Bilaga 5 Intervjuguide.....	44

1 INLEDNING SAMT VAL AV FORSKNINGSSOMRÅDE

Sedan 2014 har socionomen varit behörig som skolkurator, vilket betyder att socionomen är relativt ny inom detta yrkesfält. För att utveckla min kompetens inom detta område gjorde jag våren 2018 min fördjupade praktik med en skolkurator inom den grundläggande utbildningen. Under praktiken fick jag veta att numera omfattar elevvården och därmed kuratorstjänsterna även barn i förskoleundervisningen. Under min praktik uppstod inte möjligheten att följa med det arbete som kuratorn gör i förskolan och min nyfiken väcktes över vad arbetet i förskolorna innebär.

Skolkuratorns arbetsfält är brett eftersom lagen om elev- och studerandevård ger varje elev inom den grundläggande utbildningen och studerande inom gymnasie- och yrkesutbildning rätt till elevvård. Det innebär att man som skolkurator arbetar med barn och unga i alla åldrar. Lagen om den grundläggande utbildningen förnyades år 2014. I samband med lagändringen blev förskolan obligatorisk och därmed utvidgades elevvården även till förskoleelever. (Lag om grundläggande utbildning 2014) Detta arbete avgränsas till kuratorns arbete i förskolan. Då detta examensarbete påbörjades visade sig skolkuratorsarbetet i förskolan vara ett relativt outforskat område. Detta kan väl tänkas bero på att

Elevvården i förskoleundervisningen och planerna som anknyter till den regleras i lagen om elev- och studerandevård. Barnet i förskolan har rätt att avgiftsfritt få den elevvård som behövs för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen. Elevvården ska främja och upprätthålla barnets lärande, en god psykiska och fysiska hälsa, det sociala välbefinnande samt innehålla sådan verksamhet som ökar förutsättningarna för dessa. Inom ramarna för elevvården erbjuds olika tjänster – bl.a. skolhälsovård, psykolog- och skolkuratorstjänster. (Lag om elev – och studerandevård 2013)

I detta arbete lyfts elevvårdsarbetet i förskolan fram ur skolkuratorns perspektiv. Förskolans kuratorstjänster kompletterar de familjetjänster som småbarnspedagogiken, rådgivningen och andra social- och hälsovårdsaktörer erbjuder familjer med barn under skolåldern. Trots att det riksomfattande läggs mycket arbete på utveckla familjetjänster för att förbättra barn och ungas livsvillkor har inga nationella direktiv utfärdats angående på vilket sätt kommunerna ska erbjuda kuratorstjänster inom förskoleundervisningen.

Uppdragsgivare för arbetet är Outi Saloranta-Eriksson som är undervisningschef för Esbo stads svenska bildningstjänster. Esbo är en tvåspråkig kommun med ca 280 000 invånare. Esbo vill som kommun erbjuda utbildningsmöjligheter för kommuninvånare i alla åldrar och uppmuntra till ett livslångt lärande. I Esbo stads strategi ” Berättelsen om Esbo” lyfts målsättningar som att stärka sina invånares möjligheter att främja sin hälsa och välfärd fram samt att förebygga segregationen mellan olika områden genom att utöka gemenskapen och delaktigheten. Inom strategiprogrammet granskas också stadens uppgifter inom att främja välfärd och hälsa. Inom kommunen vill man erbjuda trygga, hälsosamma och inspirerande daghem och skolor. Kommunen vill skapa goda förutsättningar för livet, vidare studier och arbete för alla barn och unga. Staden satsar på högklassig undervisning och pedagogik i samarbetet med hemmen. I strategin lyfts även fram att man satsar på att förebygga illamående bland barn och unga genom att stöda familjerna med tjänster i rätt tid och i samarbete mellan olika instanser. (Esbo stad 2017)

Inom kommunens svenskspråkiga bildning finns elva förskolor och sex skolkuratorer. Fem av dessa kuratorer arbetar i såväl grundskolor som förskolor. Då uppdragsgivaren och kuratorerna kontaktades förhöll de sig genast positivt till arbetet. Som önskemål för arbetet gav uppdragsgivaren att det gärna inkluderades frågor om hur man vidare kunde utveckla arbetet inom förskolorna – såväl realistiskt som idealistiskt.

Arbetet belyser skolkuratorernas arbete i Esbo stads svenskspråkiga förskolor ur ett socialpedagogiskt perspektiv. Socialpedagogik kan beskrivas som ett uttryck för en önskan att aktivt inkludera människor i gemenskaper oavsett livsstil, särskilda behov eller fysiska och mentala förmågor. (Madsen 2006) En kvalitativ metod används i detta arbete, där en fokusgruppintervju med fyra kuratorer verksamma inom förskolor i Esbo stad analyserats genom en innehållsanalys. Resultatredovisningen inleds genom att försöka skapa en verklighetstrogen bild över hur kuratorns arbete i förskolorna ser ut just nu. På grund av skolkuratorernas knappa arbete i förskolan just nu synas det socialpedagogiska förhållningssättet ur en ”framtidsvision” där tre teman – inklusion, förebyggande arbete samt nätverksarbete lyfts fram.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med detta arbete är att belysa skolkuratorns arbete i förskolan ur ett socialpedagogiskt perspektiv. Den centrala frågeställningen är:

Hur syns ett socialpedagogiskt förhållningssätt i arbetet som skolkurator i förskolan?

Resultatet av undersökningen används för att ge en verklighetstrogen bild av hur skolkuratorns arbete ser ut just inom Esbo stads svenskspråkiga förskolor. På uppdragsgivarens begäran strävar arbetet även till att lyfta fram skolkuratorernas tankar kring utvecklingen av arbetet inom förskolorna.

2 BAKGRUND

Då man talar om kuratorns arbete i förskolan kan man inte förbise den grundläggande utbildningens, det vill säga förskolan och grundskolan och dess uppdrag. Skolan är en väsentlig del av ett barns liv, hen spenderar där minst tio år allt från förskolan till grundskolans slut. Här läggs grundstenar inför vuxenlivet och framtiden. Eftersom skolan är en institution som har stor påverkan på barndomen måste även elevvården – och därmed kuratorstjänsterna ses som en viktig del av arbetet för barns välbefinnande och barnskydd (Sipilä - Lähdekorpi i Kurki et al. 2006 s 20).

Skolkuratorns uppgift är att stöda barnet/eleverna i deras lärande, fastän indirekt. I följande kapitel kommer därför förskolan och skolan kort att diskuteras ur ett samhällsperspektiv där den grundläggande utbildningens allmänna målsättningar samt uppdrag lyfts fram. I kapitlet diskuteras även elevvården, vilken är av betydelse för detta arbete eftersom elevvårdslagen utgör ramen för hur kuratorstjänsterna ska erbjudas eleverna. I lagtexten används främst begreppet elevhälsa, medan man både på arbetsfältet och i grunderna för förskoleundervisningens läroplan använder begreppet elevvård. I texten används den övergripande termen elevvård. Eftersom elevvården är lagstadgad såväl i förskolan som skolan (grundläggande utbildningen) används både benämningen förskola och skola men var de används syftar det till bägge om det inte enskilt specificeras.

2.1 Grundläggande utbildning – förskola och skola

Förskolan är en viktig tidsperiod i barnets liv. I förskolan inleder barnet den kontinuerliga utbildningsprocess som framskrider genom hela den grundläggande utbildningen och vidare till andra stadiet (Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014 s 18). Sedan 2014, i enlighet med lagen om grundläggande utbildning, ska barnet året innan läroplikten börjar delta i förskoleundervisning. Med förskoleundervisning avses avgiftsfri undervisning som erbjuds sexåringar. Förskoleundervisning är en lagstadgad service vilket innebär att kommunen är skyldig att erbjuda varje barn en förskoleplats. (Lag om grundläggande utbildning 2014)

Förskoleundervisningens centrala uppdrag är att främja barnets förutsättningar att växa, utvecklas och lära sig. (Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014 s. 6, 7) Målet är att varje barns lärandestig fortlöper smidigt allt från den småbarnspedagogiska verksamheten till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen utgående från barnets behov. (Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014 s.8). Förskoleundervisningen har även stor betydelse när det gäller att på ett tidigt stadium upptäcka behov av stöd för växande och lärande, att ge stöd och samtidigt förebygga svårigheter. (Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014 s. 8)

Såväl förskolan som skolan har som uppdrag att undervisa och fostra. Detta innebär att varje elevs lärande, utveckling och välbefinnande ska stödas i samarbete med hemmet. Målsättningen är att främja bildning, jämlikhet och livslångt lärande. Undervisningen och utbildningen ska stöda elevernas utveckling till humana människor och etiskt ansvarskännande samhällsmedlemmar samt att ge dem sådana kunskaper och färdigheter som de behöver i livet. Den grundläggande utbildningen ska erbjuda eleverna möjlighet att på ett mångsidigt sätt utveckla sin kompetens. Den ska ge eleverna en positiv identitet som människor, lärande individer och samhällsmedlemmar. Undervisningen ska främja delaktighet och en hållbar livsstil samt stödja elevernas utveckling till medlemmar i ett demokratiskt samhälle. (Utbildningsstyrelsen 2014 s. 18, 19 & Grunderna för planen för förskoleundervisning 2014 s. 12-14)

2.2 Elevvård

Elevvården hänger nära samman med förskoleundervisningens uppdrag att skapa gynnsamma förutsättningar för barnets växande, utveckling och lärande. (Grunderna för planen för förskoleundervisning 2014 s.60) Med elevvård menar man främjande och upprätthållande av elevernas studieframgång, en god psykisk och fysisk hälsa samt stödjandet av det sociala välbefinnandet. Eleverna ska inom ramarna för elevvårdsarbetet erbjudas psykolog- och kuratorstjänster samt skolhälsovårdstjänster. För förskoleelever ansvarar rådgivningen för den förebyggande hälsovården. (Lag om elev- och studerandevård 2013)

Enligt grunderna för planen för förskoleundervisningen (2014 s. 60) är elevvårdens syfte i förskolan att skapa gynnsamma förhållanden för barnets utveckling, växande och lärande. Målsättningen med elevvårdsverksamheten är att skapa en trygg och säker inlärnings- och uppväxtmiljö, att värna om den mentala hälsan, förebygga utslagning och främja välbefinnandet i hela förskolgemenskapen. (Grunderna för planen för förskoleundervisningen 2014 s. 60 & Lag om elev- och studerandevård 2013)

Elevvården handlar om att stöda varje elevs utveckling till såväl individ som gruppmedlem. Därmed är även det stöd elevvården erbjuder såväl individuellt inriktat som generellt – d.v.s. handledning kan vara personlig eller i grupp. Elevvården ska i första hand vara förebyggande med generell inriktning, det vill säga verksamhet som stöder hela läroanstalten eller förskolan (Lag om elev- och studerandevård 2013). Med generellt inriktad elevvård menas en verksamhetskultur och insatser som innebär att man inom hela skolan/förskolan främjar elevernas inläring, välbefinnande, hälsa, sociala ansvarstagande, växelverkan och delaktighet samt en sund, trygg och tillgänglig läromiljö (Lag om elev- och studerandevård 2013). Förutom den generellt inriktade elevvården är en av elevvårdens centrala uppgifter är att erbjuda eleverna tidigt stöd. Individuell elevvård innefattar sådant stöd som ges till den enskilda eleven i olika situationer. Genom ett tidigt stöd i olika utmanande situationer vill man förhindra att problemen försvåras ytterligare och kräver mer omfattande stödåtgärder (Lag om elev- och studerandevård 2013).

En välfungerande elevvård förverkligas gemensamt med alla som arbetar med elever i skolor/förskolor och utgår ifrån barnets bästa. Elevvården ska främja elevernas välbefinnande och samarbetet mellan hemmen och skolan är en väsentlig del av elevvårdsarbetet. Personalen bär dock i första hand ansvaret för välbefinnandet inom skolan. Elevvårdsarbetet ska grunda sig på konfidentialitet och respekt för barnet och vårdnadshavaren samt på att man stödjer deras delaktighet. (Lag om elev- och studerandevård 2013) I varje läroanstalt/förskoleenhet ska en elevvårdsgrupp utses, som ofta leds av rektor eller (förskolans)föreståndare. Övriga medlemmar i elevvårdsgruppen är ofta t.ex. skolkurator, hälsovårdare, skolpsykolog och speciallärare (eller specialbarntädgårdslärare). Elevhälsogruppen ansvarar för planering, utveckling, genomförande och utvärdering av den gemensamma elevvården. Elevhälsogruppen ska främja välbefinnande, trygghet och säkerhet i skolan samt genomför och utvecklar den gemensamma elevvården. Elevhälsogruppen ansvarar för uppgörande av den skolvisa elevvårdsplanen samt för att skolan har planer för elevens välmående, trivsel och trygghet i skolan. (Wallin 2011 s. 109 -111) Elevvården är med andra ord ett mångprofessionellt nätverksarbete, där varje yrkesgrupp arbetar i syfte att stöda såväl hela skolkommunen såväl som den enskilda individen. Därför måste elevvårdsarbetet ses om en helhet, där varje yrkesgrupp och aktör(elev och förälder)tillför sitt eget kunnande. (Wallin 2011 s. 109-110)

3 TIDIGARE FORSKNING

Tidigare forskning som direkt belyser skolkuratorns arbete i förskolan eller skolkuratorn som socialpedagog i förskolan är knapp. Inom Finland har en tidigare forskning bl.a. syntat kuratorns och elevvårdens verksamhet i förskolan. Internationell forskning har i sin tur försökt ringa in det socialpedagogiska arbetet i skolan genom att förtydliga vad socialpedagogiskt arbete i skolan kan handla om och vad ett socialpedagogiskt förhållningssätt innebär. I följande kapitel introduceras några forskningar som i detta arbete har som uppgift att belysa elevvården, skolkuratorns arbete i förskolan samt ett socialpedagogiskt förhållningssätt.

3.1 Elevvård i förskolan

Päivi Parikka (2016) har i sitt högre YH arbete ” *Esiopetuksen oppilashuoltoryhmän toiminta Valkeakoskella*” forskat i elevvårdsgruppens verksamhet i Valkeakoski. Parikkas fokus ligger på hur elevvården förverkligas i förhållande till de lagstadgade och planerliga ramarna och söker en förståelse kring den observation av förskoleelever som elevvårdsgrupperna gör. Parikka studerar även samarbetet mellan hemmen och elevvårdsgruppen där speciellt föräldrarnas synpunkter kring elevvårdsgruppens arbete lyfts fram. (Parikka 2016 s. 5, 6) Överlag kunde undersökningen visa att föräldrar anser att elevvårdsgruppens arbete i hög grad skall fokusera på inläringen. Enligt föräldrarna som deltog i undersökningen är elevvårdsgruppens viktigaste uppgift att påverka barnets tillväxt, utveckling och lärande och reagera så tidigt som möjligt på utmaningar i förhållande till dessa. Ett tydligt resultat av undersökningen visar att föräldrar i allra högsta grad vill få, och har rätt till information i ärenden som berör deras barn. Många föräldrar poängterade även kännedomen och erfarenheten om sitt eget barn, om hens egenskaper och agerande. (Parikka 2016 s. 44 - 48)

Resultat ur ett professionellt perspektiv visar att elevvårdsgrupperna gör det de enligt lag är förpliktade till - ett förebyggande arbete som stöder det helhetliga välbefinnandet hos förskolebarnen. De professionella hänvisade till att detta görs genom att beakta inläringen men lyfter även fram bemötande och handledning av familjen, och att vid behov hänvisa familjerna till rätt stöd och service. Genom observation vill elevvårdsgruppen få en uppfattning om barnets kunskaper, styrkor och eventuella utmaningar i fråga om inläring och social interaktion samt möjligen en bild av familjens situation. Observationerna gick långt ut på att få en bild av hur barnet klarar den vardagliga verksamheten och att vara en del av gruppen. De professionella respondenterna önskade mer tydliga ramar för verksamheten och anmärkte speciellt på arbetsfördelning, information och ansvar. (Parikka 2016 s. 55 - 57)

I förhållande till detta arbete ger forskningen svar på vad elevvårdsgruppens (och därmed även kurators) uppgift är - att i samarbete med hemmen påverka barnets tillväxt, utveckling och lärande och reagera så tidigt som möjligt på utmaningar i förhållande till dessa.

Parikkas undersökning antyder även att det multiprofessionella arbetet behöver förtydligas i fråga om de olika professionernas roller och arbetsuppgifter inom elevvårdsgrupperna.

3.2 Förskolans kuratorsarbete

Pulkkinen; Remes och Sissonen (2018) har i sitt högre YH arbete ” *Esiopetuksen kuraatorityön kehittäminen Päijät – Hämeen alueen kunnissa* ” granskat kurators arbete i förskolan och utvecklat en verksamhetsmodell hur kurators arbete kunde läggas upp på årsnivå. Utgångsläget för utvecklingsprojektet var att kurators roll och arbetsbild inom förskolan inte var tydlig. Behovet fanns därmed att utveckla kuratorstjänsterna inom förskolan mot mer enhetliga och jämlika. (Pulkkinen et al. 2018 s. 4) I utvecklingsarbetet användes en kvalitativ metod där en årsklocka utvecklades på basis av ”learning cafés” och en hemuppgift. Skolkuratorer, förskolelärare och förmän inom de olika kommunerna deltog aktivt i utvecklingsarbetet (Pulkkinen et al. 2018 s. 3). Arbetet konkretiserar kurators arbetsbild och hur arbetet inför övergången till skolan, gruppverksamhet, samt barnets och föräldrarnas delaktighet förverkligas.

I förhållande till kurators arbetsbild diskuterar Pulkkinen et al. (2018 s. 20) bl.a. kurators stödåtgärder och att dessa långt handlar om att diskutera med barnet, att träffa föräldrar, att delta i klassarbetet och erbjuda konsultation med lärare och att samla olika nätverksparter. I praktiken innebär detta arbete i förskolan diskussioner och att finna lämpliga stödåtgärder till barnet. Till arbetsbilden hör även observation, krisarbete, arbete med gruppen och individuellt arbete med barnen. (Pulkkinen et al. 2018 s. 20, 61)

Arbete inför övergången till skolan innefattar långt att kuratorn görs bekant med såväl barnet, föräldrar samt personalen i förskolor. Rent konkret kan detta handla om att kuratorn med sin närvaro i förskolegruppen blir bekant med barnen redan från början av förskoleundervisningen. Men även att kuratorn deltar vid föräldrakvällar, hälsogranskningar inför skolstarten, bekantningsdagar i skolan och vid personalens planeringsdagar. Detta arbete görs i syfte att sänka tröskeln att ta kontakt då oro uppstår och möjliggör ett effektivt förebyggande arbete och tidigt ingripande. (Pulkkinen et al. 2018 s. 60)

Kurators arbete i grupp lyftes fram som en ”vid behov” – stödåtgärd, där kuratorn kopplas in vid olika situationer och utmaningar utgående från förskolegruppens behov. Här lyfts teman som t.ex. mobbning, utmaningar i kompisrelationer, känslor eller att förbättra arbetsron som ärenden som kuratorn kan arbeta kring med gruppen. Vid behov kan kuratorn stöda förskolepersonalen i indelningen av gruppen. Genom att besöka och arbeta med förskolegruppen får kuratorn även en större inblick i hur gruppen fungerar och vilka situationer som behöver beaktas just med denna grupp. (Pulkkinen et al. 2018 s 63)

Även i förskolan gör kuratorn såväl individuellt som generellt arbete. Det individuella arbetet innefattar stödsamtal med barnet och/eller föräldrar. Det individuella arbetet handlar också om att både förutse och utvärdera det enskilda barnets behov av ett riktat stöd. Kuratorn kan även enligt behov delta när oro tas till tals med föräldrar eller stöda föräldrarna i utmanande situationer. I det generella arbetet lyfts förutom arbetet med barngruppen även elevvårdsgruppens arbete fram. Inom elevvårdsgruppen bidrar kuratorn med sin yrkeskunskap i fråga om t.ex. stödåtgärder i skolan, rehabiliteringsmöjligheter eller barnskyddsbehov. (Pulkkinen et al. 2018 s.64, 65)

Barnets och föräldrarnas delaktighet lyfts i arbetet fram som ett sista tema. Här ansåg respondenterna att varken barnets eller föräldrarnas röster hördes tillräckligt i varken övergångsarbetet eller inom elevvårdsgruppens arbete. Föräldrarnas delaktighet bör och kan förbättras genom att t.ex. erbjuda dem information och samla in feedback om elevvårdsgruppens arbete. Även föräldrakvällar där föräldrarna aktiverades genom olika funktionella metoder ansågs vara ett sätt att göra föräldrarna mer delaktiga. Barnens delaktighet stöds i sin tur genom att ta del deras tankar och åsikter, man hade t.ex. kartlagt förskolebarnens åsikter genom frågeformulär. Barnens delaktighet ökades även genom olika material och program – som t.ex. KiVa – skola eller Friends. Även inom elevvårdsgruppen strävade man till att barnens röst blir hörd och att barnen i allt högre grad skulle involveras i arbetet. (Pulkkinen et al. 2018 s. 66)

Forskningen stöder detta arbete genom att konkretisera de arbetsuppgifter som kan ingå i kurators arbete i förskolan – såväl på individ- och gruppnivå samt i förskolan som organisation. Den lyfter även fram kurators arbete i elevvårdsgruppen och att kurators arbete i hög grad handlar om samarbete mellan olika aktörer som är delaktiga i barnets liv.

3.3 Ett socialpedagogiskt förhållningssätt

Kyriacou (2009) har i sin artikel ”*The five dimensions of social pedagogy within schools*” granskat innebörden av ett socialpedagogiskt förhållningssätt i skolvärlden i Storbritannien. Kyriacou identifierar fem dimensioner som kännetecknar ett socialpedagogiskt förhållningssätt bland personal som arbetar med barn och unga. Nämnvärt är att de fynd författaren gjort är att artikeln har ett fokus på ett socialpedagogiskt förhållningssätt kopplat till det man i Storbritannien kallar ”pastoral care”. Direkt översatt kunde begreppet betyda själavård, men här har jag valt att tolka det som ett mentorskap som t.ex. lärare i stor utsträckning får arbeta som – det vill säga de vuxna som omger barnet i skolvärlden fungerar sällan bara som t.ex. lärare utan även som en viktig vuxen som eleven kan dela tankar, behov och egna erfarenheter med.

Kyriacou beskriver hur ett socialpedagogiskt förhållningssätt bör innefatta en helhetssyn kring barnet och barnets behov på fem nyckelområden. Dessa områden är omvårdnad och välmående, inklusion, socialisation, utbildningsmässigt stöd och social utbildning. I förhållande till det första – *omvårdnad och välmående* - lyfter författaren fram socialpedagogikens uppgift att verka för att kartlägga och tillgodose olika fysiska och psykiska behov kopplade till hälsa och välbefinnande. Som att barnet har en trygg omgivning och att barnet rent generellt har en bra omvårdnad. (Kyriacou. 2009 s. 104) Som följande område vilket är *inklusion* – syftar författaren till att varje barn ska få känna sig inkluderad i samhället och skolgemenskapen. Socialpedagogikens syfte blir därmed att främja processer som stöder inklusion, speciellt i situationer där det av olika orsaker finns risk för en elevs marginalisering. Det tredje området – *socialisation* beskriver författaren som den läroprocess i vilken man möjliggör för barnet att lära sig sociala normer och förväntningar i fråga om värderingar, attityder och beteende. Här kan det handla om att stöda eleven i att stå emot gruppträck, som kan resultera i t.ex. mobbing eller användning av rusmedel. Det socialpedagogiska arbetet inom detta område kan även handla om en intervention och där processer främjar elevens väg tillbaka till gemenskapen (Kyriacou. 2009 s. 104, 105) Det fjärde området – *utbildningsmässigt stöd* handlar om det socialpedagogiska arbetet om att särskilt stöda elever som av personliga eller sociala skäl (t.ex. psykisk ohälsa, omhändertagna barn eller barn som upplevt våld) riskerar att inte klara sina studier i enlighet

med läroplanen. I det femte och sista området – *social utbildning* – hämtar det socialpedagogiska förhållningssättet även ett fokus på barnets personliga och sociala utveckling, där läroplanen behandlar t.ex. social interaktion, moral, medborgarskap och hälsokunskap. (Kyriacou 2009 s. 104, 105)

Artikeln ger en insikt i vad ett socialpedagogiskt förhållningssätt kan innebära. I förhållande till detta arbete synliggör artikeln kort hur man ur ett socialpedagogiskt perspektiv ”tänker” och är inkluderad för att ge en inblick i vad det socialpedagogiska arbetet kan handla om. Detta för att kunna skapa ett bättre grepp kring den frågeställning ”*Hur syns ett socialpedagogiskt förhållningssätt i arbetet som skolkurator i förskolan?*” som lyftes fram i kapitel ett och som här vidare följs av det fördjupande av ett socialpedagogiskt förhållningssätt vilket utgör den teoretiska referensramen.

4 TEORETISK REFERENSRAM

I bakgrunden diskuterades den grundläggande utbildningens samt elevvårdens syfte, uppdrag och målsättningar. Den tidigare forskningen belyste ett socialpedagogiskt förhållningssätt, elevvården samt kurators arbete i förskolan. Detta kapitel lyfter fram ett socialpedagogiskt perspektiv och fungerar därmed som den teoretiska referensramen vilken används som grund för analysen. I följande kapitel lyfts det socialpedagogiska förhållningssättet fram ur tre teman – inklusion, förebyggande arbete samt arbete med nätverk.

4.1 Inklusion

Socialpedagogik kan beskrivas som ett uttryck för en önskan att aktivt inkludera människor i gemenskaper oavsett livsstil, särskilda behov eller fysiska och mentala förmågor. (Madsen 2006) Begreppet *inklusion* kan ses som det socialpedagogiska arbetets mål. Inklusion betyder medräkna, att innefatta någon i helheten (Madsen 2006 s. 172). För att förtydliga begreppet inklusion behöver det poängteras att ur ett socialpedagogiskt perspektiv så utgår man från en systemteoretisk förståelsegrund om att alla individer ingår i olika gemenskaper i samhället och har ett behov av att känna sig som en del av dessa. Gemenskaper kan utgöras av familj, släkt, vänner, eller att förenas med andra i olika intresseorganisationer eller föreningar. (Cederlund & Berglund 2014 s. 14, 15)

Förskolan utgör en gemenskap inom vilken elever skapar sig själva som individer och i relation till sin omgivning. Inklusion kan inom skolvärlden beskrivas som elevernas möjligheter att fullt ut delta i den gemenskap som t.ex. skolklassen eller förskolegruppen utgör. Motsatsen till att vara inkluderad, exklusion, skulle således innebära ett utanförskap där eleven på grund av t.ex. särskilda behov(t.ex. adhd) eller mobbning inte får samma villkor och möjlighet att känna sig som en del av gemenskapen. (ff. Madsen 2006 s 171-175)Det innebär samtidigt att begreppet inklusion har en subjektiv dimension där känslan att vara inkluderad - delaktighet - är den mest avgörande. Känslan, upplevelsen om att höra till något, bli hörd och kunna påverka sina egna ärenden är att vara delaktig. (Cederlund & Berglund 2014 s. 14, 15) Delaktighet i gemenskaper och i samhället bidrar i sin tur till individens sunda självkänsla och utveckling av sociala färdigheter och kan därför väl förknippas med hälsa och välfärd (Cederlund & Berglund 2014 s. 14, 15).

Det socialpedagogiska arbetets uppgift blir därmed att främja och skapa förutsättningar som stöder elevens möjligheter att känna sig som en del av gemenskapen. (Madsen 2006 s. 175) Madsen (2006 s. 175) diskuterar vidare att en ”inklusive pedagogik” därmed är riktad mot såväl individen som gemenskapen. Det är alltså inte enbart individen som är föremål för utveckling utan också den sociala miljön som ska utvecklas och bli mer inkluderande. Det socialpedagogiska förhållningssättet hämtar därmed ett fokus på att tillföra gemenskapen de resurser som krävs för att fungera som en miljö som erkänner alla barn. (Madsen 2006 s. 197)

Arbetet tar inte ställning till den subjektiva känslan av delaktighet utan har ett fokus på hur ett inkluderande förhållningssätt syns i arbetet som skolkurator i förskolan och var man sätter fokus på gruppen och gemenskapen framom det enskilda barnet.

4.2 Förebyggande arbete

Enligt socialpedagogikens grundresonemang ska den förebyggande dimensionen läggas i första rum (Madsen 2006 s. 65). Madsen (2006 s.171) och till vilken även Eriksson & Markström hänvisar (2011 s. 76) benämner den förebyggande dimensionen som offensiv, och där socialpedagogiken i allt större utsträckning strävar till att rent generellt förbättra

barn och ungas livsvillkor. Madsen (2006 s.) 171) uttrycker att det man inom socialpedagogiken strävar till att förebygga är ett utanförskap inom olika livsområden som samhället eller den enskilda ger betydelse för att kunna leva ett värdigt liv i erkända gemenskaper, i detta fall förskolegruppen eller t.ex. familjen. Det socialpedagogiska arbetet har alltmer kommit att inriktats på att ta hela individens eller gruppens livssituation i beaktande, och var det enskilda barnet inte är ”problemet” utan det uppväxtvillkoren som är onormala. (Eriksson & Markström 2011 s. 76) Att skapa och upprätthålla inkluderande gemenskaper handlar därmed om att stärka det sociala ansvarstagandet och erbjuda barnen erfarenheter av att uppträda i omsorgsfulla roller gentemot varandra (Madsen 2006 s.247). Detta kan göras t.ex. genom olika pedagogiska program och färdighetsträning. (Cederlund & Berglund 2014 s. 55) Olika insatser skapar förhoppningsvis gemenskaper där man känner att man får vara sig själv och eventuella drag eller skillnader tolereras och även uppskattas av andra (Tjersland et al. 2011 s. 210) vilket förebygger ett utanförskap. I det fall ett utanförskap redan är en realitet ska socialpedagogiken bygga upp människors personliga och sociala kapacitet i syfte att stärka det sociala deltagandet inom väsentliga livsområden. (Madsen 2006 s. 266)

4.3 Arbeta med nätverk

För att lösa olika utmaningar karaktäriseras en socialpedagogisk insats av att inte enbart vara riktad till den enskilda personen utan också mot dennas omgivning (Madsen 2006 s. 175). Tidigare diskuterades gruppen som omgivning, medan följande kommer att belysa det socialpedagogiska förhållningssättet ur ett nätverksperspektiv.

Eriksson & Markström (2011 s. 137) betonar vikten av ett fungerande socialt nätverk, och där det blir speciellt viktigt i utmanande livssituationer. Utgångspunkten är systemteoretisk och där människor alltid återfinns i sina relationer och var samspelet och ömsesidigt beroende ses som avgörande för varje enskilds utveckling. Ett närverksorienterat förhållningssätt utgår ifrån människor ingår i komplexa sociala system och att om en del förändras så påverkar det andra delar av systemet. (Eriksson & Markström 2011 s. 137) Nätverksperspektivet lägger fokus på de sociala relationer som finns i den enskildas liv – t.ex. föräldrar, vänner eller grannar. Det sociala nätverket innefattar även professionella, det vill säga personer om i sitt arbete har kontakt med individen. (Eriksson & Markström

2011 s 137). För ett barn i förskolan inbegriper nätverket oftast de närmsta inom familjen - föräldrar, syskon och andra närstående, men även de professionella som personalen inom förskolan. Ett nätverksorienterat förhållningssätt utgår ifrån att dessa olika relationer kan fungera som en buffert i olika livssituationer. Genom att använda de resurser och krafter som finns i den enskildes omgivning kan vägen ut ur en problematisk situation underlättas (Eriksson & Markström 2011 s 137). Även Cederlund och Berglund (2014 s. 56) poängterar vikten av att ta med betydelsefulla personer i processer och program. Ett socialpedagogiskt förhållningssätt innebär att gemensamt hitta lösningar till att göra problem hanterliga. Här hämtar även det socialpedagogiska förhållningssättet ett fokus på att lyfta fram styrkor och möjligheter framom att borra sig djupare in i ett problemtänkande. (Cederlund & Berglund 2014 s. 56)

5 METODIK OCH ARBETSPROCESS

I denna studie används en kvalitativ metod. Kvalitativ metod är särskilt användbar då man vill undersöka fenomen som man inte känner till så bra och som det forskats lite kring. (Johannesen & Tufte 2003 s.21) Dessa aspekter upplevde jag att lämpade sig väl för denna studie eftersom skolkuratoren i förskolan är ett relativt outforskat område. Eftersom mitt syfte var att belysa ett socialpedagogiskt förhållningssätt i rollen som skolkurator i förskolan ansåg jag även att den kvalitativa ansatsen skulle hämta ett djup vilket inte hade varit möjligt med hjälp av t.ex. enkäter. Inom den kvalitativa forskningsmetoden kan man göra olika val, men en kvalitativ metod kopplas ofta ihop intervjuer, som i sin tur kan ske antingen enskilt eller i grupp. (Jacobsen 2010 s. 61, 63) Jag ansåg studien skulle gynnas av en diskussion mellan flera personer framom individuella intervjuer. Valet föll därmed på en s.k. fokusgrupp som datainsamlingsmetod. I följande kapitel redogörs och motiveras metodvalet, tillvägagångssätt samt etiska aspekter.

5.1 Fokusgrupp

Fokusgrupp som metod är en form av gruppintervju. Kännetecknande för en fokusgruppintervju är datainsamlingen sker som en diskussion i en förutbestämd grupp kring ett förutbestämt ämne. Intervjuer med fokusgrupper genomförs vanligen med en grupp som består av 6 -12 personer, dock med minst 4 personer. Deltagarna i en fokusgrupp ska ha en

gemensam erfarenhet eller upplevelse som intervjun fokuserar kring. (Johannesen & Tufte 2003 s. 101, 102) Under en gruppintervju utvecklar gruppen ofta en gemensam förståelse om ämnet och utbytet av tankar kan sätta igång tankeprocesser hos de enskilda deltagarna. Det sker m.a.o. en tolkningsutveckling där de enskilda deltagarna hjälper varandra att förstå och formulera det som diskuteras. Under en fokusgruppintervju uppkommer även ofta ny data. Metoden kan även tänkas ge deltagarna ett värde eftersom den ger deltagarna en möjlighet att utbyta åsikter och synpunkter. Under en fokusgruppintervju fungerar den som intervjuar i mindre grad som intervjuare utan mer som en moderator som fördelar ordet och organiserar samverkan inom gruppen så att alla synpunkter kan få stiga fram. (Jacobsen 2010 s. 99 & Johannesen & Tufte 2003 s.101 - 104)

Inför en fokusgruppintervju behöver speciellt tre faktorer som kan påverka resultatet beaktas – gruppernas sammansättning, gruppernas storlek och antalet fokusgrupper. Deltagarna behöver dels var tillräckligt homogena, det vil säga ha något gemensamt, men å andra sidan vara tillräckligt olika för att olika uppfattningar ska förekomma. Det man särskilt behöver fästa uppmärksamhet vid är faktorer som eventuellt kan hämma kommunikationen mellan deltagarna. Sådana faktorer är t.ex. kön, utbildningsnivå eller ålder. Dessa faktorer kan vara avgörande för hur de enskilda deltagarna deltar och engagerar sig i diskussionen. Under en fokusgruppintervju blir det t.ex. lätt så att vissa är mer prat-samma och en mer tystlåten åsiker därmed riskerar bli utelämnade. Storleken på gruppen behöver i det fall man är ute efter en djupare förståelse vara ganska liten, helst 4 – 6 personer. Ett mindre antal personer främjar förutom en djupare förståelse även gruppdynamiken. Nackdelen är att den totala bredden av erfarenheter blir mindre. Det idealistiska antalet fokusgrupper man arbetar med inom samma tema är tre till fyra, där de två första i regel kan bidra med betydande information. (Johannesen & Tufte 2003 s. 101 - 104)

Inför intervjun med fokusgruppen utarbetades en s.k. prestrukturerad intervjuguide. Denna prestrukturering enligt teman är vanlig att använda sig av vid en fokusgruppintervju. Prestruktureringen innebär att man riktar in sig på vissa teman och diskuterar kring dessa. Man har alltså på förhand bestämt olika teman och ungefär vilka frågor som man ska ställa. Man har dock inte bestämt den exakta formuleringen av frågorna eller i vilken ordning man tänker ställa dem. Man tillåter därmed en viss flexibilitet där redan behand-

lade frågor utesluts och man följer upp eventuella nya ämnen. Målet är att intervjun följer som ett fritt naturligt samtal. (Jacobsen 2010 s. 99 & Johannesen & Tufte 2003 s.103)

5.2 Insamling av data

I denna undersökning låg intresset i skolkuratorns arbete i förskolan – vilket innebar att jag utgick ifrån att skolkuratorer som har erfarenhet av arbete inom förskolor var de som bäst kan svara på forskningsfrågan. Som kriterier för att kunna inkluderas i fokusgruppen var således att deltagarna skulle ha erfarenhet av att kuratorsarbetet inom förskolan. Inom Esbo svenskspråkiga bildningstjänster arbetar sex skolkuratorer varav fem hade erfarenhet av arbete inom förskolor. Vilket samtidigt betyder att endast en fokusgrupp kunde användas vid insamlingen av materialet.

Efter några inledande epost med den ansvariga skolkuratoren kontaktades dessa fem skolkuratorer per epost. Respondenterna (skolkuratorerna) tilldelades ett informationsbrev (bilaga 1) vari undersökningens syfte, frågeställning, tillvägagångssätt och etiska aspekter tydliggjorts. Brevet innehöll även information om att deltagandet är frivilligt och att de när som helst avbryta sin medverkan utan någon specifik förklaring. Ett par dagar efter att informationsbrevet kontaktades de flesta av skolkuratorerna per telefon. Samtliga kuratorer förhöll sig positivt till att delta i intervjun och det visade sig att de tillsammans kommit överens om en passande plats och tidpunkt. Efter att undersökningstillståndet (bilaga 3 b) godkänkts bekräftades tid och plats för intervjun.

På grund av vissa praktiska arrangemang kring tidtabell bestod fokusgruppen slutligen av fyra kuratorer. Samtliga kuratorer hade en utbildning inom socialt arbete. Tre av kuratorerna hade socialarbetarbehörighet och en höll på sina magisterstudier för att få socialarbetarbehörighet. Innan intervjun undertecknade samtliga ett informerat samtycke (bilaga 2) där de godkände att intervjun bandas in och att den information de gett under intervjutillfället används i undersökningen. Under intervjutillfället användes intervjuguiden (bilaga 4) Förutom s.k. uppmjukningsfrågor innehöll guiden en övergripande fråga samt de teman – inklusion, förebyggande arbete samt nätverksarbete. I intervjuguiden fanns även frågor kring utvecklingsmöjligheter inom området.

Intervjun inleddes med uppmjukningsfrågorna, och den övergripande frågan om hur arbetet ser ut i förskolorna. Då det genast i början av intervjutillfället visade sig att arbetet i förskolorna ännu är helt i startgroparna så var jag där och då tvungen att tänka om. Jag valde därför vid intervjutillfället att utgående från uppdragsgivarens önskemål om utvecklingsmöjligheter försöka bilda en uppfattning om hur kuratorerna önskade att arbetet skulle se ut i framtiden. Efter att framtidsvisionen behandlats fortsatte intervjun med en allmän diskussion där de inkluderade teman – förebyggande, inklusion och nätverksarbete behandlades. Inom denna diskussion rörde sig kuratorerna i hög grad i skolan, men vissa återkopplingar till förskolan gjordes under samtliga teman. Intervjun tog ca 1 timme och 20 minuter.

5.3 Bearbetning och analys

Materialet som insamlats analyserades genom innehållsanalys. Innehållsanalysens syfte är att både förenkla och berika den insamlad data. (Jacobsen 2010 s. 146) Materialet transkriberades först i sin helhet och lästes igenom flera gånger för att få en helhetsuppfattning av materialet. Jag letade sedan i texten efter intressanta och centrala teman. I denna fas lyftes enstaka ord, meningar och avsnitt som bildade meningsbärande enheter inom texten som helhet. En första analys gjordes var jag strävade till att förenkla och strukturera den enskilda texten. (Johannesen & Tuft 2003 s. 110). Här tog jag till hjälp mitt syfte och frågeställning samt intervjuguiden. Jag färgkodade avsnitt som härrörde sig dels till syftet med arbetet, till den framtidsvision jag tog fasta på under intervjun för att vidarekoppla dem till kategorier som fanns i intervjuguiden det vill säga inklusion, förebyggande arbete samt nätverksarbete. Genom kategoriseringen kunde unika upplevelser eller gemensamma teman belysas ur olika synvinklar. Vidare fylldes kategorierna med citat. I denna fas belystes de identifierade kategorierna/teman genom urval av citat från intervjun, det vill säga vad de som intervjuats hade för synpunkter inom just det området. (Jacobsen 2010 s. 146 -147) Intervjun analyserades genom ovanstående faser för att slutligen gå till de sista faserna i innehållsanalysen. Inom denna fas gjordes en mindmap som hjälp till att jämföra respondenternas svar med varandra för att finna skillnader och likheter samt söka förklaringar till skillnaderna. (Jacobsen 2010 s. 150 -151)

5.4 Forskningsetik

I arbetet har de riktlinjer följts som den forskningsetiska delegationen har lagt upp. Detta innebär att information har insamlats på ett korrekt sätt med stöd av tillförlitliga källor. Andras texter har inte plagierats och resultatet har redovisats objektivt och utan att utelämna väsentlig information. Enligt god vetenskaplig praxis riktades anhållan om undersökningstillstånd till uppdragsgivaren Esbo stads bildningstjänster (bilaga 3). Undersökningstillståndet godkändes per epost (bilaga 3 b). Eftersom det i arbetet användes intervju som datainsamlingsmetod beaktades olika etiska aspekter kopplade till intervju. Vilket innebär att det för respondenterna informerades tydligt om till vilket ändamål informationen används, att deltagandet är frivilligt, görs helt anonymt, och att svaren inte kan kopplas till någon enskild person (bilaga 1 & 2). I arbetet har även tagits i hänsyn att de intervjuade blivit korrekt återgivna. (Tenk 2012 & Jacobsen)

6 RESULTAT

Följande kapitel inleds med en beskrivning över hur kuratorns arbete i förskolan ser ut just nu. Vidare lyfts kuratorernas tankar om framtiden upp eftersom tonvikten på intervjun låg på att fånga en framtidsvision och ta fasta på hur kuratorerna tänker att kuratorsarbetet i förskolan kunde se ut i framtiden. Inom ramarna för denna ”framtidsvision” redovisas även de inkluderade teman – förebyggande, inklusion och nätverksarbete behandlades. Inom denna diskussion rörde sig kuratorerna i hög grad i skolan, men vissa återkopplingar till förskolan gjordes under samtliga teman. Inom varje tema lyfts även utvecklingsmöjligheter och behov fram.

6.1 Skolkuratorns arbete i förskolan just nu

Samtliga kuratorer hade en utbildning inom socialt arbete. Tre av kuratorerna hade socialarbetarbehörighet och en höll på sina magisterstudier för att få socialarbetarbehörighet. En av kuratorerna hade hösten 2018 börjat arbeta som kurator medan de andra redan hade arbetat många år som kurator. I texten kommer dessa att nämnas som A, B, C och D. Samtliga skolkuratorer arbetade i huvudsak i skolor, både på låg- och högstadiet. På sidan om detta arbete handhades vissa uppgifter i förskolor. Elever som hörde till kuratorernas

ansvarsområde låg mellan 600 och 900 per kurator. Förskolebarnens mängd av dessa varierade mellan 60 – 80 barn per skolkurator.

Samtliga respondenter betonade att arbetet i förskolorna ännu är väldigt nytt och att arbetet i förskolorna är en liten del av deras arbete som helhet. På vilket sätt arbetet i förskolorna förverkligades varierade. Kuratorerna lyfte fram att orsaker till att arbetet kunde se lite olika ut berodde långt på resurser och hur man var tvungen att prioritera i förhållande till dessa. Resurserna, tiden, var ett återkommande tema och trots att elevmängden stigit sedan förskolebarnen fått rätt till kuratorstjänsterna så har inte resurserna ökat. Arbetet påverkades även av hurdan skola man arbetade i, där det t.ex. enligt B i en lågstadieskola blev ett närmare samarbete med förskolan.

A, B och C berättar att de just nu främst fungerar som en ” vid behov” sakkunnig i det mångprofessionella teamet inom förskolorna och där de deltar i processer kring pedagogiska bedömningar för särskilt och intensifierat stöd. Enligt C blir detta arbete allt vanligare och tar allt mera tid. A uppgav att man mer sällan, men ibland, kunde arbeta en del kring övergångsskedet och där det främst har handlat om att följa upp familjer och barn som behövt extra stöd vid skolstarten.

Samtliga hade en konsultativ roll i förskolan, men där det betonades att man inom Esbo stad har ett system, ”*en trappa*”, där förskolepersonalen och föräldrar i första hand ska konsultera specialbarntädgårdsläraren på förskolan. Kuratorn konsulteras mera som kompletterande sakkunnig i det fall att behovet finns. Specialbarntädgårdsläraren fungerade i dessa fall som initiativtagare till att kuratorn kopplas in. Överlag så var samarbetet med specialbarntädgårdsläraren tätast medan man träffade t.ex. förskolans föreståndare vid de allmänna elevhälsomötena i förskolorna en gång per termin. Kuratorerna har för tillfället inget ”*fysiskt samarbete*” med personalen inom förskolegruppen, som t.ex. lärare i småbarnspedagogik.

Samtliga uppgav som målsättning att de skulle besöka förskolegrupperna minst en gång per år, men även här utgör tiden ett hinder. C och D berättar att de har besökt förskolorna en gång innan skolstarten och deltagit t.ex. vid en samling eller i en lek och då presenterat

sig själv. De berättar att det då handlar om att göra sig bekant med barnen i syfte att sänka tröskeln att ta kontakt då eventuell oro uppstår då barnet väl kommer till skolan.

6.2 En framtidsvision

Tonvikten på intervjun låg på att fånga en framtidsvision och ta fasta på hur kuratorerna tänker att kuratorsarbetet i förskolan kunde se ut i framtiden. Under detta tema ställdes frågor som ”hur kunde det rent idealistiskt se ut om ni skulle få välja hur ni skulle få arbeta i förskolan?” och ”hur kunde man utveckla arbetet?” och ”vad tänker ni att skulle vara bra att få mera in i själva förskoleverksamheten”

Inom detta område betonade A först att det först skulle behövas mera resurser, och där övriga instämde med ord som ”precis”, ”ja så är det”, och ”det är nog det första”.

A fortsatte att hen har många idéer men

hemskt mycket har vi inte möjlighet till, och mycket av det är sådant som våra specialbarnträdgårdslärare gör som också vi skulle kunna göra. Bland annat olika program som finns som man kan dra i förskolan som ökar den sociala och emotionella kompetensen och stöder den här gruppdynamiken och samvaron tillsammans. Och lära sig att säga nej och sådana saker, så det är ju mycket sådant som de jobbar med våra specialbarnträdgårdslärare, men det är ju ingenting som vi inte skulle kunna göra. Som skolkurator skulle du ju kunna jobba med sådant, om du skulle ha den resursen den möjligheten.

A och C lyfte fram hur man inom andra kommuner satsat på att kuratorn i större utsträckning arbetar med föräldrarna till barn i förskolan. I deras berättelser om andra kommuners kuratorsarbete lyftes de fram föräldragrupper och samtal med föräldrar då det ”*krisar till sig*”- både enskilt och tillsammans med förskolepersonalen. A lyfte även fram exempel från en annan kommun där man utvecklat arbetet så att kuratorn träffade föräldrar tillsammans skolhälsovårdaren i samband med hälsogranskningen inför skolstart. Och hen ansåg att detta skulle kunna vara givande och speciellt viktigt vid eventuella krissituationer. Man nämnde livsförändringar som skilsmässor, dödsfall i familjen och oro över barnet. A uttryckte att denna typ av arbete då handlar om att kunna ”*stöda föräldrar i att vara föräldrar, det vill säga mer ett familjerådgivningsarbete.*” C instämde och lyfte fram att ”*Så att om jag tänker att jag skulle ha den tiden så tycker jag nog att det är det jag skulle göra*” och fortsatte ”*jag tycker att det är den vuxna som man mera skulle*

kunna stöda, om man skulle vara den som har tid att träffa”. C uttryckte här en konkret önskan om att ”minska på stressnivån hos barnen allt från förskolan” och att föräldrar skulle vara ”säkrare på sig själv”. I förhållande till de positiva aspekter som arbetet med föräldrar kan föra med sig lyfte till exempel som A upp:

Sen finns det många föräldrar som har en oro för barnets skolstart, de har kanske själv minnen från sin skoltid oberoende från vilket stadie det har varit, eller de har liksom en, det väcker ganska mycket känslor hos föräldrar, så då tycker jag att det har varit liksom det där att man har kunna stöda dem i övergången och kunna träffa dem liksom, så skulle också stöda barnet, det vi ändå måste tänka är att det ändå är barnet är det vi indirekt stöder via föräldrarna.

Förutom att stöda föräldrar lyfte kuratorerna fram en framtid där de kan vara alltmer konstruktiva gentemot personalen på förskolorna och det var i samarbetet med specialbarnsträdgårdsläraren som man speciellt såg att arbetet kunde ”ge mera” och ”så där om vi skulle få drömma framåt”. A uttryckte

De bästa fallen är väl då specialbarnsträdgårdsläraren har jobbat mycket med en familj och ett barn, och liksom direkt då på våren bestämmer att okej tillsammans med familjen att nu vi tar en gemensam träff med skolkurator... eller vad sen ärendet gäller, men att nu sitter vi ner tillsammans och funderar ännu på vilket sätt kan skolkuratoren fortsätta med det stöd som har kunnat erbjudas på förskolan... att är det då skolkuratoren eller är det skolpsykologen, att vem är det beroende på ärendet, att det är ju kanske en ideal situation, som man tänker att också skulle kunna liksom fungera mera.

För att detta arbete skulle kunna förvekligas så ligger kraven långt på att få mera resurser och på att tydliggöra samarbetet och roller inom förskolorna. Man uttryckte att de som nu arbetar på förskolorna är väldigt professionella, kunniga och duktiga och man ville inte som t.ex. A uttryckte det ”trampa på tårna på specialbarnsträdgårdsläraren”. Samtliga uttryckte en osäkerhet i ”vad som hör till vem” men det konstaterades även att lagstiftningen sätter begränsningar i fråga om vilken information kuratorerna har rätt till innan barnet är deras klient.

6.3 Inklusion

Efter att framtidsvisionen behandlats fortsatte intervjun med en allmän diskussion där de inkluderade teman – förebyggande, inklusion och nätverksarbete behandlades. Inom denna diskussion rörde sig kuratorerna i hög grad i skolan, men vissa återkopplingar till förskolan gjordes under samtliga teman. Under intervjun tangerades temat inklusion i

frågor om bl.a. den sociala miljön och hur man kan göra den mer inkluderande. B förde fram:

jag tänker såhär med elevhälsomöten en gång i månaden med rektorn och specialläraren och psykolog och hälsovårdare och såhär, och kanske där diskutera tillsammans sådana olika frågor, kanske helt konkret, att finns det kanske någon plats i skolan som inte känns trygg och där man diskuterar tillsammans sådan här trivsel och välmående". A instämde " det är sant, det är liksom en grupp där man tar ställning till det här, och just kanske planerar den gruppen in då att då man ser att nu är det här som kanske är riskfaktorerna i vår skola, eller de här sakerna vi borde bli bättre på och då kanske man planerar in ett förebyggande arbete, ett förebyggande program kring de frågorna.

Det lyftes även fram t.ex. att man med gruppen kunde jobba kring attityder, att kunna acceptera olikheter och att ha ett gott bemötande till varandra. D berättar att det även kan handla om att *"tala om vänskapsrelationer och känslor"*. Det poängterades att detta synsätt behöver genomsyra hela vardagen och att det inte räcker att de pratar om det, utan att hela personalgruppen som finns i barnets vardag behöver ha det som sin uppgift. A sade

När det gäller de här små, nog är det ju personalen som är dagligen med dem, både i förskolan och på de lägre klasserna, om man tänker på det, så nog är det ju den personalen som är allra viktigaste, att är det då en barnskötare, eller lärare i småbarnspedagogik, eller... de som ju liksom, de som är liksom runt det där barnet, och det är de som skapar den där tryggheten i gruppen, de är de som jobbar och drar sådant som gör att alla ska känna att de är delaktiga och den där gemenskapen, och att alla får vara med. Att nog ser ju jag liksom att det är den personalgruppens viktigaste uppgift.

Vid frågan om hur de tänker att de att de kan stöda i det fall att ett barn hamnat utanför gemenskapen lyftes direkt kontakt med de vuxna som omger barnet fram för att försöka reda ut hur de vuxna kan påverka situationen. Men A förde även fram att:

Det som jag tycker att är jättefint som man ofta ser resultat av är att om du tänker att du menar grupp eller klassgemenskapen, om någon blir utanför, så att stärka de där positiva, de starka eleverna i den klassen, kring att nu har ni i uppgift att ta med den där och det är något som man nog ser goda resultat av oberoende av ålder.

Ur frågan hur de ser att de kan minska risken för att ett barn hamnar "utanför" steg tankar kring att man även i allt högre mån och i förebyggande syfte borde arbeta med olika program som stöder den sociala och emotionella kompetensen, gruppdynamiken och samvaron tillsammans. Här uttryckte samtliga att det *"finns hur mycket som helst man kunde göra"* och det gavs exempel på olika program som används i skolan, som t.ex. Friends men även Stegvis som används inom småbarnspedagogiken. A uttryckte dock en osäkerhet kring huruvida kuratorn specifikt ska vara den som *"drar det här"* i förskolan

och i arbetet med grupper uttryckte C att det även finns potentiella dilemman. C lyfte fram att arbetet i grupp kan medföra att enskilt barn som är kuratorns klient spänner sig för vad kuratorn kommer att ta upp i gruppen. Hen tillägger att ”*inte betyder det att man inte kan träffa några grupper, men ... men man ska lite kanske fundera...*”

Vid frågan vad deras fokus ligger i arbetet använde respondenterna ord som ”stöda”, ”hjälpa” och ”bidra” till att vardagen för barnen blir lättare och för att eleverna ska ”orka” och ”må bra”. En av respondenterna (B) sade att:

Jag skulle nog säga att det här ultimata målet är det välmående skola, en välmående skolgemenskap, välmående barn och unga och familjer, nog är det ju det som är målsättningen i arbetet.

Vilket de andra instämde i. Samtidigt som man under intervjun identifierade att ett illamående hos barn ofta är synligt redan från låga klasser i skolan. D uttryckte ”*att jag tycker att barnet själv kommer mer med frågor om ensamhet och kompisar och mycket sådant*” och överlag använde man använde ord som ”ensam”, ”utanför”, att ”*inte få vara med*” medan B nämnde att t.ex. skolfrånvaro blir allt vanligare redan i lägre klasser.

I förhållande till att allt mer satsa på arbetet med grupper identifierade respondenterna olika utmaningar, här låg igen tiden som det största hindret. Man ansåg att man helt enkelt skulle behöva mer tid men att man även skulle behöva prioritera annorlunda. Det vill säga gå ifrån de enskilda klientsamtalen som inom skolvärlden upptar nästintill all tid mot ett mera förebyggande grupporienterat arbetssätt.

6.4 Förebyggande arbete

Det förebyggande arbetet betonades under hela intervjun och under samtliga teman. Under frågan ”hur tänker ni att ni jobbar förebyggande?” lyfte B först fram:

Jag tänker på något vis såhär förebyggande, att man är lite som en trygg vuxen, en trygg person i skolan. Man ska vara kanske ganska synlig, där har jag kanske någon gång varit med på rasten och lite kolla hur det är.

De önskade kunna vara en trygg vuxen, att finnas till och hjälpa och stöda – såväl barn, men även föräldrar och övriga professionella - allt från förskolan vidare in i skolvärlden. Samtliga respondenter öppnade upp kring en önskan att allt mer kunna ta del av barnens

vardag både i förskolorna och skolorna för att lära känna grupperna. Med tanke på framtiden skulle det förebyggande arbetet i förskolan i första hand handla just om närvaro i gruppen eller på t.ex. föräldramöten för att göra sig bekant med gruppen och familjerna. C sade ”att det första att man nu på något sätt det första är någon som de ens lite vet, så att största delen av eleverna i skolan och i förskolan, att de har någon bild av vem det är. Det är nu kanske det där första jo”. A uttryckte ”det är ju viktigt att de vet att man är en vuxen för då är det ju så mycket lättare sen då det kommer det där att nu är jag, man känner mig ensam eller något annat”. D uttryckte att ”alltid önskar man ju att det är låg tröskel, att det kommer att man behövs ganska direkt, att det inte blir och vänta någonstans...” Man talade om ”lägre trösklar”, ”att finnas till” och ”att göra sig synlig” i syfte att sänka tröskeln för barnet eller föräldern att ta kontakt då oro uppstår och på så sätt möjliggöra ett tidigt stöd. I detta arbete såg man även potentiella risker där A förde fram ”att du är mycket där närvarande så medför det ju också mera jobb” vilket även de andra instämde i.

Det förebyggande arbetet lyftes även fram i att man vill vara en del av ett arbete som aktivt tar tag i saker så att eventuella problem inte blir större. C sade ”*allt ska väl egentligen vara förebyggande. Att det är ju när någonting blir ett ärende så försöker man då göra det som är just då förebyggande. Så att det liksom inte blir liksom större, värre.*

Här lyfte A fram som exempel att man ”*kan plocka ut dom där konflikterna - i en grupp med flickor t.ex. att kunna plocka ut den där gruppen och träffa dem några gånger*”.

B berättade att det förebyggande arbetet även kunde handla om att:

[Fungera som en länk sen att se att om det behövs mera insatser att finns det om inte själv heller har möjlighet just då att ge resurs, i det så finns det andra aktörer inom t.ex. ungdomsarbete eller inom församlingen eller liksom andra organisationer som kan liksom bidra med några insatser, och då kunna knyta ihop det kanske]

6.5 Nätverksarbete

Under temat nätverksarbete lade A fram ett vanligt sätt att beskriva kuratorsarbetet där hen sade ”*jag tänker att där är vi ju nog en spindel i nätet på många sätt* ” och under intervjutillfället nämndes olika professionella nätverksparter som barnskydd, familjeråd-

givning, handikapprådgivning och specialistsjukvård. Enligt A är det specialbarnsträdgårdsläraren som i förskolan ansvarar för de kontakterna. Hen tänkte att kuratorn dock kunde med tanke på framtiden vara den som ”övertar” kontakten till exempelvis handikappservice. För att detta arbete skulle kunna förvekligas så ligger kraven långt på att få mera resurser och på att tydliggöra samarbetet och roller inom förskolorna. Man ville inte som A uttryckte det ”*trampa på tårna på specialbarnsträdgårdsläraren*”. Samtliga uttryckte en osäkerhet i ”vad som hör till vem” men det konstaterades även att lagstiftningen sätter begränsningar i fråga om vilken information kuratorerna har rätt till innan barnet är deras klient.

Under temat nätverksarbete diskuterades även fritidsverksamhet, och hur kuratorn ibland i de lägre klasserna i skolan fått hjälpa till att hitta någon fritidssysselsättning till ett barn. De positiva aspekterna som D uttryckte att:

Jag tänker såhär att stöda på något vis, att exempel nu en elev som vi funderade på lite hobbyverksamhet, så då var det att kolla lite att var skulle man hitta något som kan hämta stöd dit i vardagen och orka och sånt.

C fortsatte här:

jo, att det kan vara någon bit i pusslet, som att just t.ex. en klubb kan vara det som lättar på många saker i en familj, att om ett barn kanske är mycket, ja, kanske har något så att om föräldrarna tycker det är jobbigt med någonting så då kan den där hobbyn göra det sen att något blir lättare, så den typens kanske, och det är ju om någonting är förebyggande.

6.6 Sammanfattning av resultat

I framtiden önskar kuratorerna kunna bekanta sig med grupperna och familjerna redan i förskolan. Genom sin närvaro i gruppen och på t.ex. föräldramöten vill man göra sig synlig och förmedla trygghet vilket sänker tröskeln för barnet eller föräldern att ta kontakt då eventuell oro uppstår då skolan börjar. I framtiden kunde arbetet även för att indirekt stöda barnet utvidgas till stödande samtal med föräldrar. Även föräldragrupper för att stöda föräldrar i föräldraskapet och i olika livskriser lyftes fram som exempel. För att arbeta mot denna framtidsvision skulle det behövas betydligt mera resurser.

Man identifierade även att man redan i förskolan borde sätta mera vikt vid att stöda gruppdynamiken och samvaron tillsammans. Arbetet sker dock i huvudsak av de professionella

som arbetar inom förskolan och var man i vardagen arbetar kring attityder, bemötande, känslor och att acceptera olikheter. Kuratorns andel i detta arbete kunde utvidgas till att t.ex. arbeta med olika program som stöder den sociala och emotionella kompetensen. Just nu är det specialbarträdgårdslärare som ansvar för den delen så det för att detta ska kunna förverkligas behöver man förtydliga samarbetet och roller inom förskolorna samt prioritera annorlunda och rent generellt gå mot ett förebyggande grupporienterat arbetssätt.

Man önskade även vara mer konsultativ gentemot personalen på förskolorna och att särskilt utvidga samarbetet med specialbarträdgårdsläraren för att skapa kontinuitet i de stödåtgärder som erbjudits barnet eller familjen under förskoletiden. Inom detta område behöver lagstiftningen beaktas eftersom lagen sätter begränsningar i fråga om vilken information kuratorerna har rätt till innan barnet är deras klient.

7 RESULTATANALYS & SLUTDISKUSSION

I följande kapitel diskuteras resultatet mot den teoretiska referensramen som bestod av inklusion, förebyggande arbete och arbete med nätverk. Kapitlet lyfter även fram resultat utgående från den tidigare forskningen. Kapitlet avslutas med en slutdiskussion.

7.1 Inklusivt förhållningssätt

Överlag kunde man skönja ett inklusivt förhållningssätt hos kuratorerna. De använde ord som ”gemenskap”, ”delaktighet”, ”att få vara med” och ”känna sig välkommen”. Samtliga respondenter öppnade upp kring en önskan att allt mer kunna ta del av barnens vardag och lära känna grupperna. Man kunde tydligt se en önskan om att den sociala miljön blir mer inkluderande och man önskade sätta allt större fokus på att stöda gruppen och samvaron tillsammans. Man kan därmed tänka att det Madsen(2006 s. 197) kallar en inklusiv pedagogik är närvarande, och där man strävar till att stärka och stöda hela gemenskapen framom att korrigera brister hos det enskilda barnet.

I förhållande till att allt mer satsa på arbetet med grupper identifierade respondenterna olika utmaningar, varav tiden var det största hindret. Man ansåg att man helt enkelt skulle behöva mer tid men att man även skulle behöva prioritera annorlunda. Det vill säga gå ifrån de enskilda klientsamtalen som inom skolvärlden upptar nästintill all tid mot ett

mera förebyggande grupporienterat arbetssätt. Det är just här kärnan i det socialpedagogiska förhållningssättet ligger - att skifta fokus från ett individcentrerat arbete till ett arbetssätt som sätter fokus på gruppen och gemenskapen (Madsen 2006 s. 197).

7.2 Förebyggande förhållningssätt

Enligt socialpedagogikens grundresonemang ska den förebyggande dimensionen läggas i första rum (Madsen 2006 s. 65) vilket även blev tydligt under intervjun. Samtliga respondenter betonade det förebyggande arbetet och öppnade även upp kring en önskan att i förebyggande syfte allt mer kunna ta del av barnens vardag och lära känna grupperna. De förde fram att det då handlar om att göra sig bekant med barnen i syfte att sänka tröskeln att ta kontakt då eventuell oro uppstår då barnet väl kommer till skolan. Vilket i enlighet med den tidigare forskningen möjliggör ett effektivt förebyggande arbete och tidigt ingripande (Pulkkinen et al. 2018 s. 60)

Respondenterna uppgav även att man även i allt högre mån och i förebyggande syfte borde arbeta med olika program som stöder den sociala och emotionella kompetensen, gruppdynamiken och samvaron tillsammans. Det man vill motverka utgående ifrån vad kuratorerna lyfte fram är ”ensamhet och ”att inte få vara med” vilket i allra högsta grad är ett utanförskap. Här kan man väl tänka att ett socialpedagogiskt förhållningssätt är synligt och var man strävar till att förebygga ett utanförskap (Madsen 2006 s. 266)

Madsen(2006 s.171) lyfter fram att socialpedagogiken i allt större utsträckning strävar till att rent generellt förbättra barn och ungas livsvillkor vilket i sin tur förebygger ett utanförskap. I förhållande till detta kan man finna kopplingar till de allmänna elevvårdsmöten kuratorerna deltar vid två gånger per år och vilket det i bakgrunden lyftes fram strävar till att rent generellt främja välbefinnande, trygghet och säkerhet i (för)skolan. (Wallin 2011 s. 109 -114)

Just nu och även i framtiden fungerar kuratorn som en sakkunnig i det mångprofessionella teamet inom förskolorna och där de deltar i processer kring pedagogiska bedömningar för särskilt och intensifierat stöd. Här kan man dra paralleller till den tidigare forskningen i fråga om att kuratorn deltar i att både förutse och utvärdera det enskilda barnets behov av

ett riktat stöd. (Pulkkinen et al. 2018 s.64) Vilket även överensstämmer med den tidigare forskningen att det socialpedagogiska arbetet särskilt handlar om att stöda elever som av personliga eller sociala skäl riskerar att inte klara sina studier i enlighet med läroplanen. (Kyriacou 2009 s. 104) Även här kan man tänka att det handlar om ett förebyggande arbete där man stöder barnet genom särskilt eller intensifierat stöd. I grunderna för förskolans läroplan (2014 s. 32) använder man termen ”stöd för växande och lärande” och detta innebär både lösningar som berör hela gruppen och lärmiljöerna samt lösningar som möter barnens individuella behov. Stödet ska ges så att alla barn får uppleva att de lyckas i lärandet och som medlem i gruppen. (Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014 s.32)

7.3 Nätverksorienterat förhållningssätt

För att påverka barnens livsvillkor och vardag betonade kuratorerna vikten av att ta med betydelsefulla andra i arbetet, speciellt föräldrar. Man önskade rent generellt att i allt större utsträckning kunna vara i kontakt med och stöda föräldrarna. I deras samtal kunde man skönja ett nätverksorienterat förhållningssätt där man lyfte fram hur man genom att stöda föräldrar kunde påverka barnet. T.ex. den oro som eventuellt en förälder känner inför skolstarten sprider sig lätt till barnet och genom kuratorns stöd kunde förälders oro eventuellt minskas, vilket i sin tur påverkar barnet i positiv bemärkelse. Här ser man utgångspunkten i ett nätverksorienterat tankesätt där människor, här barnet, återfinns i sina relationer och om en del förändras så påverkar det andra delar av systemet. (Eriksson & Markström 2011 s.137)

Den teoretiska referensramen lyfte fram att nätverksperspektivet sätter fokus på de sociala relationer som finns i barnets liv – t.ex. föräldrar. Det sociala nätverket innefattar även professionella, det vill säga personer om i sitt arbete har kontakt med individen. (Eriksson & Markström 2011 s 137) I kuratorernas tankar om framtiden lyfts speciellt en önskan om allt mer kunna arbeta med och stöda föräldrar. Men även professionella nämns som betydelsefulla kontakter, och var man i allt högre mån önskar att kunna samarbeta med specialbarträdgårdsläraren. Man kan därmed gott tänka att ett nätverksorienterat förhållningssätt är närvarande och var man i hög grad tillkännager att man inte enbart kan arbeta med den enskilda - utan familjen och omkringliggande nätverk som förskolepersonalen

behöver involveras i arbetet. Genom att använda de resurser och krafter som finns i den enskildes omgivning kan vägen ut ur en problematisk situation underlättas (Eriksson & Markström 2011 s 137).

7.4 Slutdiskussion

Då enbart slutdiskussionen återstår, är den första frågan som dyker upp - har jag lyckats svara på frågan jag utgick ifrån? För att svara på frågeställningen ”hur syns ett socialpedagogiskt förhållningssätt i arbetet som skolkurator i förskolan?” hittade jag väldigt lite tidigare forskning att luta mig emot. Detta samtidigt som kuratorerna som intervjuades från första kontakt poängterade att ingen av dem är ”socialpedagog”. Då det redan i början av intervjutillfället visade sig att arbetet i förskolorna ännu är helt i startgroparna så var jag där och då tvungen att tänka lite om. Jag valde där vid intervjutillfället att ta fasta på de utvecklingsmöjligheter uppdragsgivaren hade önskat och genom dessa försöka bilda en uppfattning om hur kuratorerna önskade att arbetet skulle se ut i framtiden. Processen kändes många gånger väldigt otydlig och oförutsägbar, och där jag ännu i den stund jag gick ut från intervjun inte visste om jag skulle hitta något ”socialpedagogiskt” i deras arbete.

Genom att skifta fokus från just nu till framtiden så upplever jag att arbetet ändå kan lyfta fram hur ett socialpedagogiskt förhållningssätt syns bland kuratorerna i förskolan. Inte på det sätt jag hade förväntat mig, men på ett sätt som känns mer rätt. Att enbart analysera det kuratorerna gör just nu hade bidragit till ett knappt resultat. Jag valde att istället analysera kuratorernas framtidsvision och kan därmed konstatera att det blev något av en framtidsforskning av denna studie. Framtidsforskning visade sig å andra sidan att vara väldigt relevant och ”inne” just nu. Syftet med framtidsforskning är bl.a. att kunna ”välja framtid”, d.v.s. genom att identifiera såväl hot som möjligheter kunna arbeta mot den framtidsbild man ser som önskvärd (Inayatullah 2013).

Genom att analysera denna framtidsvision kan man konstatera att de intervjuade kuratorerna, trots sin egen tvekan inför temat ”socialpedagogiskt förhållningssätt”, kunde beskriva en ”framtid” på ett sätt där det socialpedagogiska var relativt lätt att lyfta fram. Kuratorerna såg en framtid var man i allt högre grad följer gruppen och familjen redan från

början. Man sätter därmed värde på att skifta ”fokus”- från att koncentrera sig på den enskilda individen till att allt mer sätta fokus på gruppen och gemenskapen. Det om något är socialpedagogiskt! Tänker även att trots att arbetet inte tog ställning till den subjektiva känslan av delaktighet kan man väl tänka att kuratorns inkluderande förhållningssätt i slutändan kan öka både barnets och familjernas känsla av delaktighet inom förskoleverksamheten och bära vidare under skolgången. Jag kan inte göra annat än att instämma med litteraturen som beskriver er, kuratorn, som brobyggare till såväl välfärdstjänster som till andra människor. Jag hoppas att studien kan fungera som påminnelse om allt det goda ni lyfte fram, men även som en tillbakablick i kuratorernas arbete. Att titta tillbaka på ”var man var” är en väsentlig del av allt utvecklingsarbete mot en framtid man ser som mer önskvärd (Inayatullah 2013).

Fokusgruppintervju som metod var särskilt fungerande med tanke på att det blev just ett framtidsfokus och den var väldigt intressant men också utmanande. På grund min egen oerfarenhet att föra en intervju var jag dock så koncentrerad på de på förhand uppställda teman att jag frågar mig själv om jag lyckades vara helt öppen för eventuella nya initiativ utanför dessa? Det föreföll sig så som det i forskningsmetodisklitteratur lyftes fram - en kvalitativ metod är inte en lättvindig lösning, utan kräver såväl resurser, inlevelse som erfarenhet. (Johannesen & Tufte 2003 s.126, 127) Måste ändå tillägga att genom att alla var delaktiga och bidrog med sina egna erfarenheter så kändes metoden också väldigt socialpedagogisk!

Skolkuratorns roll i förskolan är fortfarande i behov av att förtydligas och det är med stort intresse jag följer med utvecklingen inom området. Med tanke på detta kunde fortsatt forskning ta vara på förskolepersonalens tankar kring roller och hur samarbetet med skolkuratorn kunde se ut. Intressant vore även att vidare utforska kuratorns arbete i förskolor t.ex. inom de kommuner respondenterna lyfte fram som ”gott exempel”. Här skulle kanske finnas en möjlighet att syna speciellt det förebyggande arbetet som allt mer betonas såväl av respondenterna men också i samhället överlag?

Mitt varmaste tack till de kuratorer som möjliggjorde denna studie. Ni har gett mig tankar att bära med mig vidare ut i min nya yrkesroll. För mig personligen har arbetet bidragit till en fördjupad kunskap i elevvårdsarbetet och till att jag själv allt tydligare lyckats

greppa den ”svårfångade socialpedagogiken”. Nu på slutet känns det som jag egentligen just har börjat...

Jag vill även tacka mina handledare på Arcada för ert stöd i min examensarbetsprocess. Mina sista ord går till mitt eget nätverk - min familj och andra närstående. TACK för att ni alltid stöttat och uppmuntrat mig under hela studietiden!

KÄLLOR

- Cederlund, Christer & Berglund, Stig-Arne. 2014. *Socialpedagogik – pedagogiskt socialt arbete*. Stockholm: Liber. 183 s.
- Eriksson, Lisbeth & Markström, Ann-Marie. 2000. *Den svårfångade socialpedagogiken*. Uppl. 1:13. Lund: Studentlitteratur. 236 s.
- Esbo stad. 2017. Berättelsen om Esbo. Esbo stad publikationer. Tillgänglig: https://www.esbo.fi/sv-FI/Esbo_stad/Beslut/Berattelsen_om_Esbo Hämtad: 25.3.2019
- Grunderna för förskoleundervisningens läroplan. 2014. Utbildningsstyrelsen. Tillgänglig: https://www.oph.fi/lagar_och_anvisningar/laroplans-_och_examensgrunder/for-skoleundervisning Hämtad 28.10.2018
- Inayatullah, Sohail. 2013. Future studies – theories and methods. Tillgänglig: <https://brill.com/downloadpdf/book/edcoll/9789087905132/BP000018.pdf> Hämtad: 15.4.2019
- Jacobsen, Dan Ingvar. 2010. 2 uppl. Förståelse, beskrivning och förklaring. Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete. Lund: studentlitteratur. 327 s.
- Johannessen; Asbjorn & Tufte, Per Arne. 2003. Uppl. 1:3. *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber. 280 s.
- Kurki, Leena; Nivala, Elina & Sipilä – Lähdekorpi, Pirkko. 2006. *Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa*. Helsingfors: Finn Lectura. 164 s.
- Kyriacou, Chris. 2009. *Five dimensions of social pedagogy*. Pastoral care in education vol. 27:2 s. 101 – 108. Tillgänglig på Ebsco.
- Lag om elev- och studerandevård. 2013. Finlex. Tillgänglig: <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2013/20131287> Hämtad 29.10.2018
- Lag om grundläggande utbildning. 2014. Finlex. Tillgänglig: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1998/19980628> Hämtad 6.11.2018
- Madsen, Bent. 2006. *Socialpedagogik – integration och inklusion i det moderna samhället*. Lund: Studentlitteratur. 301 s.
- Parikka, Päivi. 2014. Esiopetuksen oppilashuoltoryhmän toiminta Valkeakoskella. Högre YH arbete.
- Pulkkinen, Elina; Remes, Janica & Sissonen, Laura. 2018. *Kuraattoriön kehittäminen Päijät – Hämeen alueen kunnissa*. Högre YH arbete. Lahden ammattikorkeakoulu.
- Tenk. Forskningsetiska delegationen. 2012. Tillgänglig: <https://www.tenk.fi/sv/tenks-anvisningar> Hämtad 9.4.2019
- Tjersland, Odd Arne; Engen, Gunnar & Jansen, Ulf. 2011. *Allianser – värderingar, teorier och metoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur. 342 s.
- Utbildningsstyrelsen. 2014. *Grunder för läroplanen för den grundläggande utbildningen*. Tillgänglig: https://www.oph.fi/utbildning_och_examina/forskoleundervisning, Hämtad 29.11.2018
- Wallin, Aila. 2011. *Sosiaalityö koulussa – avaimia hyvinvointiin*. Helsingfors: Tietosanoma oy.

BILAGA 1 INFORMATIONSBREV

Hej,

Med avsikt att utexamineras som socionom från yrkeshögskolan Arcada skriver jag mitt examensarbete under arbetsnamnet ” *Skolkuratorns arbete i förskolan* ”. Syftet med mitt examensarbete är att belysa skolkuratorns arbete i förskolan ur ett socialpedagogiskt perspektiv. Resultatet av undersökningen kommer att användas för att ge en verklighetstrogen bild av hur skolkuratorns arbete ser ut just inom Esbo stads svenskspråkiga förskolor. I mitt arbete vill jag svara på frågan: *Hur syns ett socialpedagogiskt förhållningssätt i arbetet som skolkurator i förskolan?*

Avsikten är att i grupp intervjua skolkuratorer med erfarenhet av arbete inom förskolorna. Intervjun tas upp på band och renskrivs. Intervjun kommer enbart att användas som grund för en analys som svar på den ovannämnda frågeställningen.

Jag vore mycket tacksam om Du ville delta i gruppintervjun och på så sätt hjälpa mig i mitt arbete. Efter att arbetet är klart kommer svarsmaterialet att förstöras. Dina svar kommer att behandlas helt anonymt och de kan inte kopplas direkt till dig. I arbetet inkluderas inget som du uttryckligen bett att ska utelämnas.

Om du vill veta mer eller har frågor kring mitt arbete får du gärna kontakta mig eller min handledare.

Med tacksamhet på förhand!

Kia Elenius, socionomstuderande, eleniuse@arcada.fi

Som handledare fungerar Bettina Brantberg-Ahlfors. Lektor i det sociala området. bettina.brantberg-ahlfors@arcada.fi

BILAGA 2 INFORMERAT SAMTYCKE

INFORMERAT SAMTYCKE

Jag samtycker härmed till att den information jag givit under intervjutillfället den ____ . ____ . 2019 används för slutförandet av Kia Elenius examensarbete vid yrkeshögskolan Arcadas socionomutbildning. Jag har i ett särskilt brev blivit informerad om arbetets syfte, frågeställning samt på vilket sätt intervjumaterialet kommer att behandlas och användas. Jag har blivit informerad om att deltagandet är frivilligt och att jag när som helst kan avbryta min medverkan utan någon specifik förklaring.

Ort, datum

Underskrift

BILAGA 3 ANSÖKAN OM UNDERSÖKNINGSTILLSTÅND

1 UNDERSÖKNINGENS NAMN	Skolkuratoren i förskolan – ett socialpedagogiskt perspektiv	
2 ENHET SOM UNDERSÖKS	Enhet i Esbo stad som undersöks Skolkuratorer verksamma inom svenskspråkiga förskolor i Esbo stad	
3 BESKRIVNING AV UNDERSÖKNINGEN	<p>Kort beskrivning av undersökningens innehåll och metoder (max 160 tecken). Bifoga undersökningsplan.</p> <p>Syftet examensarbetet är att belysa skolkuratorns arbete i förskolan ur ett socialpedagogiskt perspektiv. I mitt arbete vill jag svara på frågan: <i>Hur syns ett socialpedagogiskt förhållningssätt i arbetet som skolkurator i förskolan?</i> Det socialpedagogiska förhållningssättet lyfts fram ur teman som förebyggande arbete, nätverksarbete samt inklusionsarbete.</p> <p>I arbetet används temaintervju som metod. Avsikten är att i grupp intervjua skolkuratorer med erfarenhet av arbete inom förskolorna. Intervjun tas upp på band och renskrivs. Intervjun kommer enbart att används som grund för en analys som svar på den ovannämnda frågeställningen.</p> <p>Sampling och insamlingssätt</p> <p>Gruppintervju med följande skolkuratorer: [REDACTED]</p> <p>Avsikten med undersökningen</p> <p><input type="checkbox"/> Pro gradu <input type="checkbox"/> Licenciatavhandling <input type="checkbox"/> Doktorsavhandling</p> <p><input type="checkbox"/> Annat lärdomsprov, vad? <input checked="" type="checkbox"/> Annat, vad? Examensarbete Socionom YH, Arcada</p> <p>Undersökningen beräknas vara färdig 30.8.2019</p>	
4 GENOMFÖRANDE AV UNDERSÖKNINGEN	Finns det bland undersökningsobjekten personer vars deltagande i undersökningen besluts av vårdnadshavare eller intressebevakare.	<input type="checkbox"/> Ja <input checked="" type="checkbox"/> Nej Om du svarade ja, berätta under Tilläggsuppgifter hur samtycke skaffas.
	Behandlar undersökningen personuppgifter?	<input type="checkbox"/> Ja <input checked="" type="checkbox"/> Nej
	Skapas det ett forskningsregister som är baserat på personuppgifter?	<input type="checkbox"/> Ja <input checked="" type="checkbox"/> Nej

		Om du svarade ja, fyll i blanketten Uppgifter om forskningsregister.
	Används det uppgifter ur existerande register?	<input type="checkbox"/> Ja <input checked="" type="checkbox"/> Nej Om du svarade ja, precisera under Tilläggsuppgifter.
	Är undersökningen en del av en större undersökning/projekt?	<input type="checkbox"/> Ja <input checked="" type="checkbox"/> Nej Om du svarade ja, precisera under Tilläggsuppgifter.
	Tilläggsuppgifter Enligt överenskommelse med undervisningschef Outi Saloranta-Eriksson, är Esbo stad beställare av arbetet.	
5 UPPGIFTER OM UNDERSÖKAREN	Undersökningen utförs av (strecka under kontaktperson) <u>Kia Elenius</u>	
	Kontaktpersonens adress ██	Telefon +3584 ██████████
	E-postadress eleniuse@arcada.fi	
	Organisation/enhet för vilken undersökningen utförs Arcada yrkeshögskola	
	Undersökningens handledare/ansvariga ledare med kontaktuppgifter Bettina Brantberg-Ahlfors. Lektor i det sociala området. Tfn +3585 ██████████ bettina.brantberg-ahlfors@arcada.fi	

6	Hur drar utvecklingen av stadens tjänster nytta av undersökningen? Undersökningen förväntas ge en verklighetstrogen bild över hur kuratorns arbete i förskolorna ser ut just nu samt vilka utvecklingsmöjligheter skolkuratorerna identifierar i sitt arbete i förskolan.
7 UN- DERSÖKAR NAS	Jag förbinder mig att inte använda uppgifterna till skada för klienten, klientens närstående eller Esbo stad och att inte överlåta personuppgifterna till utomstående utan att hemlighålla dem. Jag presenterar undersökningsresultaten så att enskilda personer eller familjer inte kan identifieras. Jag följer bestämmelserna i personuppgiftslagen och andra bestämmelser om behandling och hemlighållande av personuppgifter.

FÖRBIN- DELSE OCH UN- DERSKRIFT	Ort och datum Tenala 14.3.2019
	Underteckningar och namnförtydliganden _____ _____ Kia Elenius
	_____ _____
8 BESLUT	<input type="checkbox"/> Undersökningstillstånd beviljas <input type="checkbox"/> Undersökningstillstånd beviljas på följande villkor: Undersökningstillståndets nummer /20 <input type="checkbox"/> Undersökningstillstånd beviljas inte, med följande motivering:
	Skicka den färdiga undersökningen per e-post till samma adress som denna ansökan om undersökningstillstånd. <input type="checkbox"/> Sammanfattning <input type="checkbox"/> Hela undersökningsrapporten
	Esbo / 20
	Beslutsfattarens underskrift
	Namnförtydligande
	Tjänsteställning
<p>Beviljandet av undersökningstillstånd förpliktar inte undersökningsobjekten att delta i undersökningen. Undersökaren ska alltid förhandla särskilt med de organisationer som är föremål för undersökningen om deltagande i undersökningen och om organisationens namn ska anges i undersökningsrapporten. Utförandet av undersökningen får inte störa undersökningsobjektets verksamhet.</p>	

9 BILAGOR

Bocka för

Undersökningsplan

Uppgifter om forskningsregister

Annat, vad? informationsbrev(bilaga 1) Intervjuguide(bilaga 2)

BILAGA 4 BEVILJANDET AV UNDERSÖKNINGSTILLSTÅND

Hej,

Din ansökan om forskningslov har godkänts idag 14.3.2019. Jag ber dig skicka in en sammanfattning av forskningens resultat per e-post till mig till adressen: [REDACTED]

Med vänlig hälsning,

Christine Charpentier

Christine Charpentier
Planerare / Suunnittelija
+358 *****

Esbo stad /Espoon kaupunki
Svenska bildningstjänster / Ruotsinkieliset sivistyspalvelut
PB 32 / PL 32 (Kamrersvägen 3 / Kamreerintie 3)
02070 ESBO STAD / ESPOON KAUPUNKI

BILAGA 5 INTERVJUGUIDE

Intervjuguide – TEMAN samt stödfrågor

UPPMJUKNINGSPRÅGOR

Berätta om er arbetsbakgrund:

- Utbildning?
- Arbetserfarenhet?
- Hur många elever hör till ditt ansvarsområde?
- Hur många av dessa är förskoleelever?
- Hur ofta träffar du förskolebarnen? I vilka situationer?

ÖVERGRIPANDE FRÅGA: BERÄTTA OM ERT ARBETE I FÖRSKOLORNA

FÖREBYGGANDE ARBETE

- Hur tänker ni att ni arbetar förebyggande?
- Hur tar ni barnets/gruppens helhetssituation i beaktande i ert arbete?
- Vilka program använder ni er av i ert arbete - mobbningsförebyggande program, färdighetsträning?
- Hur arbetar ni kring övergången till skolan?
- På vilket sätt försöker ni skapa lägre trösklar till er som kurator?

NÄTVERKSARBETE

- Hur involveras barnets nätverk i arbetet?
- Hur ser samarbetet ut med föräldrarna till förskolebarnen?
- Vilket samarbete har ni med personalen på förskolan?
- Andra samarbetsparter?
- Vilka positiva aspekter har nätverksarbetet hämtat med tanke på det enskilda barnet?

INKLUSIONSARBETE

- Hur ser ni att ni i ert arbete kan göra risken mindre att ett barn hamnar utanför?
- Vilket fokus skulle ni säga att ni har i ert arbete?
- Vilket arbete gör ni med barn/familjer med särskilda behov?
- Hur tänker ni att man kan arbeta för att göra klimatet på förskolan mera inkluderande?

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

- Hur kunde kuratorsarbetet i förskolan utvecklas?
- Hur skulle du välja att kuratorsarbetet i förskolan skulle se ut om du hade alla resurser?
- Hur tänker du att det kunde utvecklas helt realistiskt?

